

EBD 2014. P.2.

I. A nem vagyoni kártérítési igény minden esetben a személyhez fűződő jogok megsértésének a Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pontján nyugvó szankciós következménye.

II. A még a peresített igényérvényesítés stádiumába nem juttatott nem vagyoni kártérítési követelés nem esik anyagi jogi jogutódlás alá, átszállása más személyre mind élők között, mind halál esetén kizárt, engedményezését a Ptk. 328. § (2) bekezdése tiltja, míg az örökösre átszálló hagyatékban nem része.

III. A nem vagyoni kártérítési követelés tekintetében a jogosult örökösének a jogutódi minősége elismerésének határa a károsult személyes perindítása a követelés iránt.

IV. Ha a nem vagyoni kártérítés jogosultja életében a követelést a kárért helytállni köteles biztosítóval szemben peren kívül már érvényesítette, ám a követelés peres úton való érvényesítése előtt meghal, az örökös az adott követelés tekintetében nem minősül jogutódnak, ezért a követelést alappal nem érvényesítheti. Az örökös keresetét ilyen esetben nem a keresetösségi jog hiánya miatt, hanem a kereset anyagi jogi alaptalansága miatt kell elutasítani. [1959. évi IV. törvény 84. § (1) bek. e) pont, 85. § (1) bek., 328. § (2) bek., 339. § (1) bek., 346. § (1) bek., 355. § (1) és (4) bek., és 1952. évi III. törvény 3. § (1) bek.].

A törvényszék az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és a felperes nem vagyoni kártérítés iránti keresetét - amelyet az alperes által peren kívüli egyezség alapján kifizetett 1 300 000 Ft-on túlmenően 700 000 Ft erejéig talált megalapozottnak - teljes egészében elutasította, míg annak a vagyoni kártérítésre vonatkozó nem fellebbezett részét nem érintette.

A felperes öröklésre alapította saját jogutódlását, mely alapján mint jogutód a jelen perben néhai Sz. I.-nek az alperessel szemben fennálló vagyoni és nem vagyoni kártérítési követelését érvényesítette. A törvényszék a rendelkezésére álló peradatok alapján azt állapította meg, hogy a felperes néhai Sz. I. törvényes örökös, ezért a perben érvényesített követelések tekintetében, azok teljes egészére kiterjedően Sz. I. jogutódjának minősül azzal, hogy a nem vagyoni kártérítési követelés tekintetében a jogutódlás a lentiekben írtak szerint egyéb ok miatt nem áll fenn.

Helytelen jogi álláspontra helyezkedett az elsőfokú bíróság a nem vagyoni kártérítési követelés elbírálása körében azzal, hogy a felperesi oldalon öröklés jogcímén bekövetkezett anyagi jogi jogutódlást megállapította, és nem tulajdonított jelentőséget annak a kérdésnek, hogy a követelés peres úton való érvényesítésére a károsult halálát követően került sor a vagyoni jogutód részéről. Az elsőfokú ítélet indokolásában foglaltak szerint az alperes „megalapozatlanul hivatkozott arra, hogy a nem vagyoni kártérítés megítélésénél jelentősége van annak, hogy az eseti döntésekben megjelenő bírói gyakorlat rendszerint a már peresített nem vagyoni kárigényeket ítéli meg akként, hogy a vonatkozásában a jogutód felléphet”. Ezzel szemben az irányadónak tekinthető bírói gyakorlat nem rendszerint, hanem kivételesen és kizárólag a már peresített igényérvényesítés stádiumába juttatott nem vagyoni kártérítési követelések tekintetében ismeri el a vagyoni jogutódlás, egyben az anyagi jogi jogutódlás, és erre figyelemmel az eljárásbeli jogutódlás lehetőségét. Ennek indoka pedig az alábbiakban foglalható össze:

A nem vagyoni kártérítés alapja a személyhez fűződő jog megsértése, míg kompenzációs funkciója szerinti célja a megsértett személynél bekövetkezett immateriális hátránynak a sérelmet szenvedőnél személyesen történő kompenzálása. Más személynél az adott hátrány nem kompenzálható, kizárólag a tényleges károsultnál. Ebből pedig egyenesen adódik, hogy a nem vagyoni kárigény szigorúan a személyiségi jogában sérelmet szenvedett jogosult személyéhez kötődik. Erre tekintettel az anyagi

jogi jogutódlás alá nem eshet, átszállása más személyre mind élők között, mind halál esetén kizárt. Engedményezését az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 328. § (2) bekezdése tiltja, míg az örökösre átszálló hagyatéknek nem része. Az adott jogtétel részben már az időközben hatályon kívül helyezett 16. számú Irányelvben is megjelent, és alapvetésében az eltelt mintegy 30 év alatt sem kérdőjeleződött meg a bírói gyakorlatban a kérdés anyagi jogi vetületében (BH2000. 197., BH1996. 639., BDT2006. 1463.). A nem vagyoni kártérítési igény minden esetben a személyhez fűződő jog megsértésének a Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pontján nyugvó szankciós következménye. Az anyagi jogi jogutódlás hiányában pedig csakúgy, mint maguk a személyhez fűződő jogok, az e jogok megsértésének szankciós igényei is - köztük a nem vagyoni kártérítés iránti igények - a jogosult halálával megszűnnek, elenyésznek. Az adott igény, követelés anyagi jogi jogutódlásának hiányában a károsult örököse (vagyoni jogutódja) az adott igényt, követelést a hagyaték részeként nem szerzi meg, miáltal az adott követelésnek jogutódlás folytán nem válik jogosultjává.

Az anyagi jogi jogutódlás hiánya mellett kizárja továbbá a nem vagyoni kártérítési követelés károsulttól eltérő személy általi érvényesítését a Ptk. 85. § (1) bekezdése is, mely szerint a személyhez fűződő jogokat - a (2) és (3) bekezdésben foglalt kivételekkel - csak személyesen lehet érvényesíteni. A nem vagyoni kártérítési igény pedig a fentiekben már hivatkozottak szerint minden esetben a személyhez fűződő jog megsértésének a Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pontján nyugvó szankciós igénye, ezért a nem vagyoni kártérítési követelést csak a személyiségi jogában megsértett károsult személyesen érvényesítheti.

A fentiekben rögzítettek szerinti anyagi jogi jogutódlás, valamint személyes igényérvényesítés elvét az 1989 óta követett és mára szinte jogszabályi erővel élő bírói gyakorlat áttörte, ám pusztán annyiban, hogy a már peresített igényérvényesítés stádiumába juttatott nem vagyoni kártérítési követelések tekintetében a követelés vagyoni jellegét elismeri, a követelést némi módosulással az örökösre átszálló hagyaték részeként elfogadja, és ennek megfelelően megengedi, hogy ha a nem vagyoni kártérítés jogosultja a pert már megindította, majd a per alatt meghal, akkor az örököse (vagyoni jogutódja) a perbe belépjen és ő igényelje a jogelőd haláláig eltelt időre járó nem vagyoni kártérítési összeget (EBH2004. 1022., BH2007. 255., BH2005. 247., BH1999. 363., BH1997. 435., BH1996. 639.). A jogutódi minőség elismerésének határa azonban a károsult személyes perindítása a követelés iránt. Ha a halála a perindítást megelőzően bekövetkezik, úgy a vagyoni jogutódok a perindításra nem jogosultak, az igény a károsult halálával elenyészik. (A nem vagyoni kártérítési követelések anyagi jogi és eljárásbeli jogutódlása: A kártérítési jog magyarázata 326-330. oldalak - CompLex Kiadó 2010., és CompLex DVD Jogtár Nagykommentárok sorozat: A kártérítési jog magyarázata V. fejezet 5. cím).

A fentiekben rögzítettek mellett nem vitás, hogy szórványosan, alsóbb fokú bíróságok részéről a bírói gyakorlatban megjelennek olyan határozatok, melyek a jogutódlás elismerhetőségének határát szélesítve a peres igényérvényesítés stádiumába még el nem juttatott nem vagyoni kártérítési követelések tekintetében is lehetőséget biztosítanak az örökös mint vagyoni jogutód részére a követelés peres úton való érvényesítésére (feltételezhetően inkább praktikus és méltányossági szempontokat értékelve, mintsem dogmatikailag megalapozott érvek és indokok alapján). Ennek azonban már az 1061/1999. (V. 28.) Korm. határozattal módosított 1050/1998. (IV. 24.) Korm. határozat alapján elkészült, és a Kodifikációs Főbizottság 2001. november 8-i ülésén elfogadott „Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója” is elejét kívánta venni azzal, hogy a kialakult bírói gyakorlatot jogszabályi normaszövegbe kívánta önteni, a Ptk.-n belül a nem vagyoni kártérítést szabályozó rendelkezések közé beiktatva a „bírótság előtti eljárásban már érvényesített nem vagyoni kártérítésre a jogutódlás és az öröklés szabályai irányadóak” kitételt. A tervezett normaszöveghez fűzött indokolás pedig egyértelmű a tekintetben, hogy a jogalkotó ezzel a jogutódlás kiszélesítését akarta megakadályozni, rögzítve, hogy: „célszerűbb volna ezt a jogalkalmazói álláspontot az új

törvényben kodifikálni, ezzel elejét vehetné a törvényhozó a kétségek kívül személyes jellegű jogosultság jogutódlása további kiterjesztésének”. Az új Ptk. pedig a sérelemdíj tekintetében kifejezetten rendelkezik arról, hogy „a sérelemdíj iránti igény nem ruházható át és nem örökölhető” (2:53. §).

A perben releváns tényállás szerint a károsult az immateriális hátrányait a 2008. augusztus 7-én bekövetkezett közlekedési baleset során szenvedte el, és 2008. november 5. napján kárigényét az alperes biztosítótársaságnál előterjesztette. Ezt követően, 2010. április 8. napján egy újabb közlekedési baleset során meghalt úgy, hogy haláláig a nem vagyoni kártérítési követelése érvényesítése iránt peres eljárást nem kezdeményezett. A jelen per felperese mint a károsult Sz. I. örököse 2011. november 10. napján terjesztett elő keresetlevelet a nem vagyoni kártérítési követelés érvényesítése iránt.

A fentiekben rögzítettekre figyelemmel a törvényszék megállapította, hogy a károsult mint jogosult halála időpontjában a nem vagyoni kártérítési követelés még nem volt a peresített igényérvényesítés stádiumában, melyre figyelemmel az adott követelés nem képezte a jogosult hagyatékának részét, így a felperes az adott jog tekintetében jogutódnak nem minősül, és sem a személyes igényérvényesítés, sem az anyagi jogi jogutódlás tekintetében a bírói gyakorlat által kivételesen elfogadott követelésérvényesítési feltételek sem állnak fenn, melyre tekintettel a nem vagyoni kártérítési követelése alaptalan. A nem vagyoni kártérítési összegre való jogosulatlanság pedig kiterjed az ahhoz járulékosan tapadó kamatigényre is.

Adott körben rámutat a törvényszék arra, hogy a fentiekben rögzítettek nem keresetösségi jogi kérdést [1952. évi III. törvény 3. § (1) bekezdés] képeznek, hiszen a felperes a nem vagyoni kártérítési követelést elsődlegesen mint szerződéses jogosult a saját jogán és a saját jogaként, másodlagosan mint öröklésen alapuló jogutód szintén a saját jogán és a saját jogaként érvényesítette a perben, így a keresetösségi joga fennáll és a fentiekben rögzítettek a kereset érdemi elbírálása körében nyerne értékelést, a kereset érdemi alaptalanságát eredményezik. *(Debreceni Törvényszék 4.Pf.21.030/2012/7.)*